

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

DOI: 10.34015/2523-4552.2023.2.01
УДК 343.9:[343.37+343.55](477)"1944"

Греченко В. А.,
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін факультету
№ 6, Харківський національний
університет внутрішніх справ,
заслужений працівник освіти України
ORCID: 0000-0002-6046-0178

Ярмиш О. Н.,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
провідний науковий співробітник
Державного науково-дослідного
інституту МВС України,
заслужений юрист України
ORCID: 0000-0002-4811-4520

ЗЛОВЖИВАННЯ ВЛАДИ ПРИ НАДАННІ ЖИТЛА У КИЄВІ У СІЧНІ 1944 РОКУ

Досліджується питання про зловживання компартійно-радянської влади при виділенні житла у тільки-що звільненому від німецько-нацистської окупації Києві у січні 1944 року. Грунтуючись на матеріалах з Галузевого архіву Служби безпеки України, автори показують, що найкращі квартири керівництво республіки надавало своїм співробітникам, перш за все, центрального комітету комуністичної партії, уряду, НКВС, який займав друге місце за кількістю виділеного житла, апарату Верховної ради республіки, верхівці комуністичної молодіжної організації, деяким наркоматам, вченим Академії наук та артистам театрів. Автори аналізують причини того, чому кожній з цих організацій і установ були надані пільги при отриманні житла, а також розкривають «схеми», що застосовувалися владою в обхід вимог чинного на той час законодавства або при вибіркового їх виконанні.

Ключові слова: Україна, історія держави та права, Друга світова війна, житлове питання, номенклатура.

Постановка проблеми. Питання про надання житла – одне з найважливіших у соціальній політиці

держави, особливо в добу панування тоталітарного режиму, коли всі аспекти життєдіяльності населення

знаходилися під повним контролем компартійно-радянської влади. Особливо гострим було житлове питання в період німецько-радянської війни на територіях, тільки що звільнених від окупації. Показовим у цьому плані є Київ у перші місяці після звільнення. Руйнація міста під час відступу, окупації та звільнення ще більше загострила житлову проблему, і дефіцит квартир після реевакуації киян був досить значним. Але представники влади не хотіли себе у чомусь обмежувати і вдавалися до зловживань, надаючи пільги при виділенні квартир своїм представникам, завдяки «гнучкому» використанню чинних правових норм, а то й прямому нехтуванню вимог законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Певні аспекти, пов'язані з розподілом житла у Києві у перші місяці після звільнення від німецько-нацистської окупації, висвітлюються в дисертації О. В. Цебро «Соціально-побутове забезпечення населення міста Києва (1943-1945 рр.)» [1]. У ній із загальноісторичних позицій розглядається житлова проблема в Києві у вказаний період, але правові аспекти цього питання не вивчаються, і документ, який ми аналізуємо в даній статті, авторкою дисертації не використований.

Постановка завдання. Автори поставили своїм завданням розкрити питання про пільгове надання квартир у Києві у січні 1944 р. вищій компартійно-радянській номенклатурі (працівникам ЦК КП(б)У, уряду республіки, наркоматів), що в умовах зруйнованого Києва було виявом зловживання владою, соціальної нерівності та аморальності.

Виклад основного матеріалу. Київ, січень 1944 року... Минуло

всього лише два місяці з того часу, коли місто було звільнене від німецько-нацистської окупації. Воно було пошрамоване та достатньо сильно зруйноване. Кияни, які поверталися у свої рідні пенати, не могли впізнати та повірити, що це саме той Київ, який вони залишили у 1941 р. Суттєва руйнація міста почалася вже у вересні 1941 р. і здійснювалася вона, як тепер відомо, представниками радянських військ та спецслужб. Коли стало зрозуміло, що втримати Київ під контролем Червоної армії не вдасться, радянські мінери за вказівкою з Москви почали закладати вибухівку в найкращі будівлі на Хрещатику, Прорізній, Пушкінській, Інститутській, Лютеранській та багатьох інших вулицях. У результаті вибухів постраждала переважна більшість архітектурних пам'яток історичного центру. Після них виникали пожежі, які поширилися усім Хрещатиком та іншими вулицями центру міста. Не вцілів після одного з таких підривів і перший хмарочос Києва – будинок Гінзбурга, – величезну на той час будівлю в 12 поверхів на 90 квартир та 500 кімнат так і не відновили. Внаслідок масового мінування та подальших вибухів, історичний центр Києва перетворився на руїни, зруйнованими виявились 324 споруди, – частина з них втрачена назавжди. А разом з сотнями солдат і офіцерів вермахту, постраждало і безліч киян, які залишились в окупованому місті. Свідчить все-світньо відомий український кінорежисер, сучасник тих подій Олександр Довженко: «...Я розпитував багатьох людей і довідався, що не німці знищили центр нашої знівченої столиці, а ми самі. Наші

дурники перевиконали програму завдань і на сей раз, zostавшись вірними своєму стилю безбаченків дурноголових і геростратів» [2]. За весь час боїв за Київ та окупацію було знищено 800 промислових підприємств, 940 будинків, 140 шкіл, згоріли університет, міська публічна бібліотека, електростанції, водогін, об'єкти залізничного транспорту, мости через Дніпро. До цього слід додати, що в 1944 році відбудовувати місто майже не було кому, нестача робочих рук була критичною, тому до Києва масово завозили військово-полонених солдат вермахту, на яких лягла значна частина будівельних робіт. У якості резюме ситуації з руйнацією Києва, наводимо рядки з американської газети «The New York Times» від 30 листопада 1943 року: «*Німці господарювали в Києві більше двох років. Місто виглядає знищеним. З 1 мільйона населення залишилося 75 000*» [3].

За підрахунками 1945 р., внаслідок військових дій та окупації у Києві було втрачено від 742 до 873 тис. м² житла у будинках міської Ради. З цієї кількості житла 232 тис. м² було зруйновано повністю. Решта – 641 тис. м² житлової площі підлягали відбудові. У відомчих житлових будівлях було виведено з ладу 400 тис. м² житлової площі. Житловий фонд приватних власників втратив 500 тис. м². Отже, за цими даними у Києві руйнувань зазнало близько 30% довоєнного житлового фонду. У документах післявоєнної доби з'являються інші дані щодо зруйнованого в роки війни житла – 39,8 %. [1, с. 33-34]. Такі великі розбіжності у підрахунках втраченої житлової площі, як вважає дослідниця цього питання Оксана Це-

бро, дають підставу зробити припущення, що у повоєнний час влада таким чином намагалася приховати факти зловживань та нерівномірного розподілу житла [1, с. 34]. Ми приєднуємося до цієї думки і далі в статті будемо підтверджувати це документально.

Ця вступна довідка була необхідна для того, щоб краще зрозуміти всю нищість та цинізм дій комуністичного керівництва республіки щодо розподілу найкращих квартир у зруйнованому місті. Перед нами постанова уряду республіки (РНК УРСР) та вищого органу комуністичного керівництва (ЦК КП(б)У) від 20 січня 1944 р. «Про забезпечення квартирами робітників (так у тексті, – треба «працівників», бо які вони «робітники»!) ЦК КП(б)У, Верховної Ради УРСР, Раднаркому УРСР, наркоматів та центральних організацій УРСР», віднайдена авторами в архіві СБУ.

Суть цієї постанови – в наступних рядках: «Закріпити за управліннями справами цих організацій їхні відомчі будинки та зобов'язати виконком Київської міської ради депутатів трудящих додатково до цих будинків надати для розміщення співробітників цих організацій житлові будинки міськжилуправління. Зобов'язати виконком звільнити вказані будинки від побічних жильців (так у тексті, – треба «мешканців») до 1 лютого 1944 р., дотримуючись діючого законодавства. Усі ордери, видані цим жильцям, – анулювати. Заселення проводиться відповідними наркоматами або організаціями. Враховуючи, що відведені будинки лише частково забезпечують потребу в квартирах для вказаних працівників, надати для них квартири в різних будинках, в

кількості, що вказано в додатку. Зобов'язати наркомів поселяти тільки співробітників, що працюють в системі наркомату. При заселенні суворо дотримуватися санітарних норм. «При оприділенні» (так в документі, – треба «при визначенні») норми житлової площі враховувати лише основних членів сім'ї. Всі видані раніше розпорядження РНК щодо надання житлової площі вважати такими, що втратили силу» [4, с. 1-2]. Цей документ було підписано вищими посадовими особами республіки: Головою РНК Леонідом Корнійцем (1901-1969, обіймав цю посаду, з перервами, в 1939-1944 рр., згодом, після вказаної постанови – 5 лютого 1944 р. цю посаду обійняв М. Хрущов) і секретарем ЦК КП(б)У Микитою Хрущовим (1894-1971, обіймав цю посаду, з перервами, в 1938-1949 рр.).

Далі в документі йшов перелік організацій та адреси будинків, які повинні були заселятися співробітниками відповідних наркоматів. Наприклад, ЦК КП(б)У надавалися квартири в будинках по вулицях Кірова, І. Франка, Дарвіна, Золото-ворітській, Банківській, 25 жовтня. Окрім наркоматів, квартири також планувалося надати деяким викладачам університету імені Т. Г. Шевченка, співробітникам Академії наук, членам Спілки письменників, акторам театру опери та балету імені Т. Г. Шевченка, українського драматичного театру ім. І. Я. Франка, драматичного театру ім. Лесі Українки, театру музичної комедії та деяким іншим організаціям та установам.

Управлінню справами ЦК КП(б)У надавалося для співробітників вищого компартійного органу республіки 200 квартир, з них 40

чотирикімнатних, 30 - трикімнатних, 80 – двокімнатних, 50 – однокімнатних. Раднаркому УРСР теж 200 квартир, з них 10 чотирикімнатних, 50 – трикімнатних, 110 – двокімнатних, 30 – однокімнатних. Президії Верховної Ради УРСР – 100 квартир, з них всього 2 – чотирикімнатних, 5 – трикімнатних, 50 – двокімнатних, 43 – однокімнатних. Головою Президії Верховної Ради УРСР тоді був М. С. Гречуха (1902-1976, обіймав цю посаду у 1939-1954 рр., вищих щаблів влади, як і багато його колег з тодішнього керівництва республіки, досяг після масових репресій 1937-1938 рр., коли була знищена попередня керівники УРСР). Як бачимо, Верховна Рада республіки, яка за чинною тоді Конституцією УРСР 1937 р. була найвищим і єдиним законодавчим органом державної влади, у таблиці про ранги тоталітарної держави стояла нижче, ніж вищі органи комуністичної та виконавчої влад, про що свідчить, зокрема, і даний розподіл квартир. Гасло «Вся влада радам!», теж закріплене у вказаній Конституції, лише декларувалося. Слід відзначити, що і керівництво комуністичної молодіжної організації (ЦК ЛКСМУ) теж отримало ласий шматок при розподілі квартир – 100 квартир, з них 7 чотирикімнатних, 10 - трикімнатних, 34 – двокімнатних, 49 – однокімнатних, причому квартир вищого гатунку (чотири – і трикімнатних вони отримали більше, ніж Президія Верховної Ради УРСР (17 проти 7 у ВР). Першим секретарем ЦК ЛКСМУ тоді був Василь Костенко (обіймав цю посаду в 1943-1947 рр.), який згодом став кандидатом історичних наук та науковим співробітником Інституту історії партії при ЦК Компартії

України [5, с. 177]. Прожив майже 90 років (1912 -2001) та залишив цікаві спогади [6, с. 642-653]. 9 травня 1944 р. на нараді з квартирних питань в м. Києві у заступника голови РНК УРСР Л. Корнійця наголошувалося, що багато відповідальних працівників, які до війни жили у 2-х кімнатах, тепер займають 5.

Генеральною прокуратурою було встановлено факти видання РНК УРСР і ЦК КП(б)У розпоряджень, які не ґрунтувалися на діючих законах, постановах та розпорядженнях РНК СРСР та ЦК ВКП(б) в галузі житлового господарства. Зокрема, секретар ЦК КП(б)У Д. Коротченко видавав директиви, які не були підкріплені законодавчою базою. Наприклад, існувала його вказівка у будинки, де мешкають працівники ЦК КП(б)У, нікого іншого не вселяти. В Києві нараховувалося 7 таких будинків, і всі вони входили до загального житлово-комунального фонду міськради. Жодних винятків для таких будинків у постановах РНК СРСР та ЦК ВКП(б) не існувало. Проте, ніяких заходів щодо виправлення такого становища прокуратурою вжито не було [1, с. 69-70].

На другому місці за загальною кількістю квартир був НКВС УРСР - 500 квартир, з них 11 чотирикімнатних, 70- трикімнатних, 258 – двокімнатних, 161 – однокімнатних. НКДБ УРСР надавалося 350 квартир, з них 10 чотирикімнатних, 60- трикімнатних, 200 – двокімнатних, 80 – однокімнатних. І це зрозуміло, і не потребує коментарів : силові структури та опори тоталітарного режиму. Як відзначає О. Цебро, особливо великі зловживання спостерігалися з боку працівників Наркомату внутрішніх справ. Цей наркомат використав свій

ліміт на отримання житла на 200 %. До того ж він продовжував володіти бронню на квартири. Крім того, працівники НКВС ще на загальних підставах мали багато квартир. При цьому нерідко вони вдавалися до відвертих квартирних махінацій. Одна з таких схем мала наступний вигляд. Поки заарештовувалася людина, прокуратура видавала рішення опечатати квартиру заарештованого, документи на оформлення ордеру вже йшли до відповідних інстанцій. Таким чином, квартира виявлялася вже занятою. У результаті таких чи подібних дій не лише відповідальні службовці з високим званням, а й нерідко рядові працівники НКВС володіли великою житловою площею [1, с. 68-69].

На третьому місці за загальною кількістю виділених квартир йшов наркомат земельних справ УРСР – 425 помешкань. Спілці художників надавалося 25 квартир, Спілці композиторів – 10, театру музичної комедії – 100. До речі, цей театр отримав найбільше квартир серед усіх театрів та творчих організацій, що, можливо, пояснюється смаками керівництва республіки, для яких оперета і водевіль та виконавиці в них головних ролей були ближчими, ніж актори (чи акторки) драматичних театрів. Всього планувалося надати 8155 квартир, з них 328 – чотирикімнатних. У резерві залишалося 1845 квартир, у тому числі 200 чотирикімнатних, тобто всього підпадало під розподіл 10 000 квартир, з них 528 чотирикімнатних. Найбільше квартир надавалося Академії наук УРСР – 1200, з них 100 чотирикімнатних, 300 - трикімнатних, 600 – двокімнатних, 200 – однокімнатних [4, с. 3-10]. І цей факт потре-

бує деяких пояснень та розмірковувань.

На початок 1941 р. у складі АН УРСР знаходилося 26 інститутів. У них працювало 3092 співробітники, серед яких 60 академіків, 66 членів-кореспондентів, 164 доктори і 325 кандидатів наук. Інститути розміщувалися в Києві, Харкові, Дніпропетровську та Львові [6]. Під час німецької окупації у Києві у 1941 р. зусиллями тодішнього ректора Київського університету та члена Київської міської управи К. Т. Штепи (1896-1968, воював у Білій армії, доктор історичних наук, завідувач кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Київського університету, одночасно старший науковий співробітник АН УРСР, з 1927 року агент НКВС, з 1941 р. – агент СД (нацистської секретної служби безпеки), причетний до знищення націоналістичного підпілля в Києві. З 1950-х рр. – співпрацював з ЦРУ, помер у м. Нью-Йорк) [7, с. 659], було створено паралельну Українську академію наук, на чолі якої формально був поставлений В. О. Плотніков (1873-1947, видатний учений-хімік, у 1938 р. фактично осліп, евакуюватися з Києва відмовився, незважаючи на надісланий за ним літак, в стінах створеної німцями Академії наук жодного разу не з'явився. Репресований не був. Його ім'я зараз включено до переліку 100 імен найвидатніших вчених України) [9, с. 399]. Втім, вже у 1942 р. діяльність академії було практично паралізовано внаслідок того, що німці розподілили всіх вчених на 4 категорії — від «найважливіших» до «неповноцінних» та «шкідливих». Проте не це було головне.

Слід підкреслити, що українські вчені зробили величезний внесок

у збільшення оборонного потенціалу СРСР, у розв'язання проблем, що поставали перед радянською армією. У Фізико-технічному інституті було створено радіолокатор, який застосовувався в ППО Москви; Інститут електрозварювання розробив технологію автоматичного зварювання корпусів танків, авіабомб, артилерійських систем; в Інституті чорної металургії було розроблено способи вдосконалення конструкції мартенівських печей, плавку високоякісного чавуну нових марок, нову технологію виготовлення труб для артилерійських стволів (П. Ємельяненко), вдосконалено процес виготовлення броньової сталі (І. Францевич). Також в інших інститутах АН УРСР було розроблено нові види боєприпасів, створено акустичні прилади для ППО. Під керівництвом М. Лаврентьєва була виконана низка математичних досліджень прикладного характеру. Гідротрансформатори і гідромуфти конструкції Г. Проскури поліпшували маневреність і бойові якості танків і так далі. Війна продовжувалася і, очевидно, цей внесок вчених Академії наук у її успішний перебіг урахувався, і були сподівання влади на подальше сприяння воєнним потугам. Майно Академії зазнало істотних збитків за роки війни: їхня загальна сума становила, за офіційними даними, 126 млн руб. У березні 1944 р. почалась реевакуація інститутів АН УРСР до Києва.

І ще один важливий момент. 28 липня 1944 р. Президія Академії наук УРСР схвалила нову редакцію Статуту Академії, яка зберігала основні положення Статуту 1936 р., але було додано пункт *про надання Академією консультацій вищим урядо-*

вим органам УРСР. Це консультування було конче необхідним, оскільки більшість тодішніх керівників республіки були банально малоосвіченими людьми. Відомо, що Микита Хрущов не вмів грамотно писати, а диктував свої промови, вставляючи в них, при виступах, різні «відсеб'ятини». На той час секретар ЦК КП(б)У, а також колишній голова уряду УРСР і майбутній багаторічний голова Президії Верховної Ради республіки Дем'ян Коротченко не міг вимовити слово «самурай» – говорив «самуяр», за що йому Сталін і дав таке прізвисько і т.д. Такі наші розмірковування з цього приводу, з яких ясно, що надання найбільшої кількості квартир співробітникам Академії наук зовсім не пояснюється відданістю комуністичних керівників науці, а деякими практичними міркуваннями.

Проте, не тільки вища влада зловживала при наданні житла, а й районна, особливо, коли мова йшла про співробітників силових структур. Так, Молотовський райжитловідділ м. Києва видав старшому інспектору міліції Ляшку та дільничному уповноваженому 12 відділу міліції Кузнецову ордери на квартири з 5-ти кімнат. Ленінський райжитловідділ надав ордери двом співробітникам газети «Радянська Україна» на квартири по чотири кімнати кожна. Були випадки надання житла особам, які вже мали помешкання в Києві. Поширеною була практика, коли ордери надавалися за особистим прохан-

ням впливових чиновників. Так, завідувачий Сталінським райжитловідділом видав ордер громадянину Кузнецову, керуючись приватною запискою завідуючого Ленінського райжитловідділу: «Тов. Радіонову. Прошу для мене це зробити. С. Левицький». Аналогічні факти мали місце і в роботі інших районних житлових відділів [1, с. 52-53].

Висновки. У цілому, аналіз документів щодо надання житла в Києві на початку 1944 р., а, особливо, постанови ЦК КП(б)У та РНК УРСР від 20 січня 1944 р., віднайдені нами в архіві СБУ, свідчить, що, незважаючи на розруху, загибель та трагедії мільйонів людей, розпал війни (вся територія України буде звільнена лише через 9 місяців, у жовтні 1944 р., а Друга світова війна закінчиться через рік та сім місяців), комуністичні «верхи» не бажали жити, так, як усі, а влаштовували собі «банкет серед чуми»: хороші квартири, продукти та одяг з спецмагазинів, а ще розваги. Звідси й певна увага до акторів та театрів. Давньоримське гасло «Хліба та видовищ!» зовсім не було для них чужим, а навіть дуже близьким. Облизуючи жирні губи від калорійної «спецпайкової» ковбаси на сніданок, в очікуванні службових автомобілів, вони ліниво спостерігали з вікон своїх теплих багатокімнатних квартир, як пересічні кияни у благеньких пальтечках поспішають відбудовувати рідний Київ. Йшов січень 1944 року.

Список використаних джерел

1. Цебро О. В. Соціально-побутове забезпечення населення міста Києва (1943-1945 рр.) : дис. канд. іст. наук. спец. 07.00.01. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ. 2013. 209 с.

2. Загородній Михайло Як руйнували та відбудовували Київ під час Другої світової війни. *Вечірній Київ*. 2021. 20 вересня.
3. Карташева Антоніна Ціна свободи: згадуємо, як звільняли Київ від нацистів у листопаді 1943 року. *Новини. LIVE*. 2022. 9 травня.
4. Галузевий державний архів СБУ. Ф. 16. Оп.1. Спр. 0552, Арк. 1-10.
5. Вергунов В. А. В.С. Костенко та його творча спадщина з «полтавським наповненням» на благо України. *Історична пам'ять*. 2012. №28. С. 174-187.
6. Костенко В. С. Двадцять зустрічей з М. С. Хрущовим. Маршрутами історії. К.: Видавництво політичної літератури, 1990. С. 642-653.
7. Національна академія наук України : матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL.: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
8. Верба І. Штепа Кость // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наукова думка, 2013. Т. 10 : Т-Я. С. 659.
9. Ігор Шаров Вчені України : 100 видатних імен. К. : АртЕк, 2006. 488 с.

References

1. Tsebro O. V. Social welfare provision of the population of the city of Kyiv (1943-1945): Candidate dissertation, special. 07.00.01. Kyiv Taras Shevchenko National University, 2013. 209 p.
2. Mykhailo Zagorodnii. How Kyiv was destroyed and rebuilt during the Second World War. *Evening Kyiv*. 2021. September 20.
3. Kartasheva Antonina. The price of freedom: we remember how Kyiv was liberated from the Nazis in November 1943. *News. LIVE*. 2022. May 9th.
4. Branch State Archive of the Security Service of Ukraine (GDA SBU). С. 16. F. 531. L. 43-54.
5. Vergunov V. A. V.S. Kostenko and his creative heritage with "Poltava content" for the benefit of Ukraine. *Historical memory*. 2012. No. 28. P. 174-187.
6. Kostenko V. S. Twenty meetings with M. S. Khrushchev. Routes of history. K.: Publishing house of political literature, 1990. P. 642-653.
7. National Academy of Sciences of Ukraine. URL.: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
8. Verba I. Shtepa Kost // Encyclopedia of the history of Ukraine: in 10 volumes / edited by: V. A. Smoliiy (head) and others. ; Institute of History of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine. K.: Naukova dumka, 2013. Vol. 10: T-Ya. P. 659.
9. Igor Sharov. Scientists of Ukraine: 100 outstanding names. K. : ArtEk, 2006. 488 p.

V. Grechenko, Doctor of Historical Sciences, Professor, Honored Education Worker of Ukraine, Department of social and humanitarian disciplines of the Faculty No. 6 of the Kharkiv National University of Internal Affairs.

ORCID: 0000-0002-6046-0178

O. Yarmysh, Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine. Leading researcher of the State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine.

ORCID: 0000-0002-4811-4520

ABUSE IN PROVIDING HOUSING IN KYIV IN JANUARY 1944.

The question of the abuse of Communist Party-Soviet power in the allocation of housing in Kyiv, which had just been liberated from German-Nazi occupation, is being investigated. Based on materials from the Archive of the Security Service of Ukraine, the authors show that the best apartments were provided by the leadership of the republic to its employees, first of all, to the Central Committee of the Communist Party, the government, the NKVD, which ranked second in terms of the number of allocated housing, the apparatus of the Supreme Council of the Republic, the top of the communist youth organization, some people's commissars and scientists of the Academy of Sciences and theater artists. The author analyzes the reasons why each of these organizations and institutions was granted benefits when obtaining housing. Providing the largest number of apartments to employees of the Academy of Sciences is not at all explained by the devotion of the communist leaders to science, but by some practical considerations. It should be emphasized that Ukrainian scientists made a huge contribution to increasing the defense potential of the USSR and solving the problems faced by the Soviet army. In second place in terms of the total number of apartments was the NKVD of the Ukrainian SSR, which received 500 apartments, the NKGB of the Ukrainian SSR was provided with 350 apartments. This second place was quite understandable, because it was about power structures and the resistance of the Soviet totalitarian regime. The apparatus of the government of the republic received much less - 200 apartments. In general, the analysis of this small but very revealing document from the SBU archive shows that, despite the devastation, deaths and tragedies of millions of people, the height of the war (the entire territory of Ukraine will be liberated only after 9 months, in October 1944, and the Second World War the war will end in a year and seven months), the communist "tops" did not want to live like everyone else, but arranged a "banquet in the midst of the plague": good apartments, food and clothes from special stores, and entertainment.

Keywords: *Ukraine, History of the State and Law, World War II, housing issue, nomenclature.*